

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Dispytatio XIX. Quæ est vnica in duos Labros Perihermenias, seu de
Interpretatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

266 LOGICA. In libros de Interpretatione,

manum, vel caput, &c. *quintus* contentum, non per modum partis, & ab hoc dicitur vas habere vinum; *sex- tus* rem possessam, & ab hoc dicitur aliquis habere diuitias. *Septimus* denique est ille, à quo dicitur vir habere mulierem. Et hæc de prædicamentis sufficiant, ad Dei gloriam.

DISPUTATIO XIX.

QVÆ EST VNICA.

IN DVOS LIBROS PERIHERMENIAS seu de Interpretatione.

I libri vocantur de interpretatione, quia in iis principaliter agitur de Propositione, quæ est interpretis mentis nostræ, seu nostrorum conceptuum: neque enim aliter quam per propositionem possumus alicui declarare quid sentiamus. Multa autem scitu valde necessaria in iis tractauit Philosophus: quia tamen declarata sunt sufficienter in summis, paucissima hic examinanda nobis supersunt.

QVÆSTIO I.

Quid sit signum.

S *Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana Scap. 1.* signum describit esse id, quod præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud facit in cognitionem venire. Verum hæc descriptio non est adæquata, quia non complectitur omne signum, quia possent dari signa spiritualia, quæ deducerent in cognitiones aliarum rerum, nec possent percipi à sensibus materialibus, de quibus loqui videtur Augustinus: neque enim potentia cognitiua solet proprie vocari sensus.

Arriaga disp. 13. sect. 1. describit signū vt sic, esse quod facit nos in alicuius rei cognitionem venire. Hæc descriptio non placet, quia obiectum facit nos in cognitionem sui venire, & tamen non propterea dici potest signum. *Rursus* Deus ipse facit nos in cognitiones multarum rerum venire eas nobis reuelando, nec tamen ab illo vocatur signum illarum rerum. *Præterea* cognitio est signum rei, quæ cognoscitur per ipsam secundum hunc autorem, & tamen ludiorum esset dicere quod cognitio deduceret in cognitionem, aut faciat nos in cognitionem venire.

Nec etiam placet definitio signi tradita ab *Hurtado disp. 1. sect. 1.* signum est, quod aliquid significat seu representat, id est, quod aliquid facit præsens potentia cognoscitiua; nam vel ipsa res facit seipsam præsentem, vel certe causa proponens rem isti potentia id facit, & tamen nec res, nec causa illa potest dici bene esse signum.

Vt vera signi descriptio habeatur, prius consideranda sunt aliqua, quæ solent signa appellari, vt ex conuenientia particulari, quam illa habent, ratione cuius talia dicuntur, possit colligi ratio communis signi.

3. Itaque imprimis non est dubium, quin quicquid positum potentia cognitiua deducit nos in cognitionem alterius rei, sit signum, hac enim ratione fumus dicitur signum ignis, hædera vini, vox homo naturæ humanæ, sacramenta gratiæ; & si essent etiam aliqua spiritualia, quæ propolita Angelis eos deducerent in aliarum rerum cognitionem, sicut nos deducimur per huiusmodi signa, essent sine dubio signa propriissima: quod si non haberentur alia vlla signa præter huiusmodi, facile esset signum describere, dicendo quod esset illud, quod cognitum ab aliquo deduceret ipsum in cognitionem alterius.

Præterea ipsamet cognitio representans nobis aliquam rem vocatur signum istius rei, & quia non eodem modo significat, quo illa alia signa, dici solet signum formale, & illa alia signa instrumentalia.

4. *Rursus* non solum cognitio, quæ est species expressa rei, vocatur signum, sed etiam species impressa, quæ cum potentia concurret effectiue ad speciem expressam

seu cognitionem producendam; & quia non eodem modo significat, quo ipsa cognitio aut priora illa signa, & habet tamen secundum aliquam rationem similitudinem aliquam cum prioribus signis, quam non habet cum cognitione, nimirum quod non repræsentat aliquid, nisi quatenus concurret ad producendam cognitionem, cognitio vero repræsentat non concurrendo ad cognitionem; secundum aliam vero rationem habet similitudinem cum cognitione, quam non habet cum prioribus signis, nimirum, quia species deducit in cognitionem, quin ipsa cognoscatur, sicut cognitio; alia vero illa signa non deducunt in cognitionem, nisi cognoscantur; & propterea vocantur media cognoscendi cognita, species vero medium cognoscendi non cognitum; hinc aliqui vocant species impressas signa instrumentalia propter conuenientiam illam, quam habent cum prioribus, & ab aliis vocantur formalia signa, non instrumentalia, propter conuenientiam quam habent cum cognitionibus.

5. Quamuis autem hæc satis communiter dicatur, reuera tamen species impressa non videtur posse dici proprie signum rei, in cuius cognitionem ducit, quatenus non cognita concurret ad cognitionem rei producendam: nam alias Deus ipse quando suppleret defectum talis speciei, aut se solo produceret cognitionem alicuius rei, posset dici esse signum istius rei, contra omnes. Dixi autem *quatenus non cognita ducit ad cognitionem*, quia si proposita obiectiue, & cognita ab intellectu, deduceret ipsum in cognitionem alicuius alterius rei, aut ex natura, aut ex instituto, haberet propriissimam rationem signi.

Sed nec species etiam expressa aut cognitio videtur habere veram rationem signi: nam ex communi sensu signum habet deducere nos in cognitionem, quod tamen, vt supra dixi, non conuenit cognitioni. Nec refert quod cognitio repræsentet obiectum, quia ad rationem signi non sufficit repræsentare quomodocunque, sed debet repræsentare mediante propositione obiectiua sui.

6. Itaque quandoquidem non sunt alia, quæ appellari solent signa, nisi signa illa, quæ cognita deducunt in cognitionem, quæ vocari solent instrumentalia, & species impressæ ac expressæ; si verum esset quod dixi, has species non esse signa, descriptio supra posita signi, nempe quod sit illud quod cognitum deducit in cognitionem alterius, esset adæquata signi, vt sic, descriptio, omni & soli tali signo conueniens, atque adeo bona.

Diceret illa descriptio conuenit causæ, nam ex ea proposita potest quis deuenire in cognitionem effectus: sed causa non est signum effectus, ergo.

Respondeo negando minorem; nec enim vlla prorsus est ratio cur effectus sit signum causæ, & causa non possit esse signum effectus: & præterea ideo effectus potest esse signum causæ, quia propter naturalem connexionem, quam habet cum causa, quoribus excitatur species ipsius, solet etiam excitari species causæ; sed similiter excitari solet species effectus, quando excitatur species causæ: ergo causa potest esse signum effectus.

Aduertendum autem hic non ideo videri effectus signa causæ, aut è contra causæ signa effectuum, quia sunt talis naturæ, vt qui cognosceret effectum esse, posset mediante discursu deuenire ad cognitionem existentia causæ, aut è contra: sed ex eo quod excitata species vnus, excitati possit species alterius absque discursu.

7. Sed supponendo quod cognitio rei sit signum ipsius, & etiam species impressa, vix sane potest ab ipsis ratio aliqua communis signi, quæ non competat aliis rebus, quæ non sunt signa, abstrahi, vt patet ex dictis, vnde si sint signa, non videntur conuenire nisi æquiuocè in ratione signi, & consequenter non possunt vna descriptione definiti. Dicatur ergo signum instrumentale esse quod cognitum deducit in cognitionem alterius: & signum formale dicatur illud quod non cognitum, sed inhærens potentia facit illa cognoscere aliud, & in hac descriptione conuenit vniuocè species expressa cum impressa; distinguuntur vero in hoc quod species expressa facit cognoscere potentiam formaliter per communicationem formalem sui absque productione alterius, quod ad hoc sit necessarium, species

Non tamen quatenus non cognita ducit in cognitionem.

Cognitio non est signum proprie loquendo.

Causa est signum effectus hoc causa.

Quid signum instrumentale.

Quid signum male.

Descriptio signi data à S. Aug. non est adæquata.

Descriptio Arriagæ reiecitur.

Descriptio Hurtadi reiecitur.

Quicquid positum potentia deducit nos in cognitionem alterius est signum.

Cognitio est signum formale obiecti.

Species impressa est signum.

species vero impressa facit cognoscentem effectiue: vnde signum formale potest diuidi in signum formale effectiuium, qualis est species impressa; & signum formale non effectiuium, quale est species expressa.

Sed quidquid sit, an signa hæc, quæ vocantur formalia, sint vera signa, quod dependet à quæstione de nomine, & an continentur vniuocè in ratione signi cum signis, quæ vocantur instrumentalia, quod spectat ad quæstionem de re, quia in hoc libro non agitur per se, nisi de signis instrumentalibus ex instituto, propterea de signo instrumentali vt sic, quod est genus ad signum naturale, & ad signum ex instituto, aliquid amplius tractabimus, ex quo etiam facile quis discurrere poterit de natura aliorum illorum signorum.

CONCLUSIO I.

Quid signum instrumentale.

8. Signum instrumentale vt sic bene describitur esse id quod cognitum ducit in cognitionem alterius. Hæc est communis, & patet, quia omne & solum signum instrumentale est huiusmodi.

Dices: species impressa est signum instrumentale, quia est instrumentum aptum ad representandum intellectui aliud, & non est formale signum, vt est cognitio, ergo.

Respondeo negando antecessariè ad cuius probationem dico, quod non sufficit ad signum instrumentale quod sit instrumentum deferuens, sed requiritur quod obiectiue propositum deducatur in cognitionem.

Dices secundo: Creatura deducere possunt in cognitionem Dei obiectiue propositæ, & tamen non sunt signus Dei.

Respondeo, vt supra dixi, ad rationem signi, de quo hic agimus, non sufficere quod obiectiue propositum possit deducere ad cognitionem alterius quomodocumque, sed requiri quod id possit facere absque discursu; & sic sane vox Homo ducit in cognitionem naturæ humanæ, & sumus in cognitionem ignis. Verum quidem est, quod fumus posset deducere in cognitionem ignis mediante discursu, sed tum non haberet se per modum signi, nec eodem modo deduceret in cognitionem ignis, ac quando vt signum deducit in cognitionem ignis; nam quando vt signum deducit in cognitionem eius, non deducit nos in cognitionem ipsius, vt est causa fumi; at quando deducit in cognitionem ignis mediante discursu, deducit in cognitionem ipsius vt est causa: & hinc fit vt effectus possit deducere in cognitionem causæ mediante discursu, quamuis nunquam ante videretur esse coniuncta cum causa, at nunquam posset effectus deducere in cognitionem causæ per modum signi, nisi ante cognosceretur coniuncta. Cuius etiam ratio à priori videtur esse; quod signum huiusmodi vt signum, non deducit in cognitionem rei, nisi quatenus propositum eo ipso excitatur species alterius rei: non possent autem sic excitari, nisi quia antea simul proponebantur aut intelligebantur.

CONCLUSIO II.

Signum adequatè diuiditur in signum naturale & signum ad placitum. Quid signum ad placitum.

9. Signum vt sic adequate diuiditur in signum naturale, & signum ad placitum. Hæc etiam est communis, & patet ex explicatione membrorum diuidentium. Itaque naturale & signum ad placitum, seu ex instituto est illud signum quod ex se indifferens est ad significandum illud, respectu cuius dicitur signum, vel non significandum; sed ex voluntate alicuius volentis, vt pro illo potius quam pro alio accipiatur, determinatur ad illud significandum; talis est vox Homo, quæ ex natura sua tam bene posset significare naturam equinam, quam humanam, & non significaret vnā potius quam alteram, nec alterutram omnino, nisi Deus, aut Angeli, aut homines ordinarent, vt per illud natura humana intelligeretur: tale etiam est Sacramentum nouæ legis, quatenus significat gratiam.

Signum autem naturale est, quod independentè ab institutione aut voluntate alicuius significat aliud, quando proponitur, & tale est fumus respectu ignis, suspiria respectu doloris, imago seu pictura respectu rei, cuius est imago, si habeant similitudinem physicam aut proportionem aliquam physicam inter se.

Ex his patet conclusio, quia quidquid habet significare aliquid, aut habet illud significare dependentè ab institutione aut ordinatione aliqua & sic est signum ex instituto & ex placito: aut non habet, & sic est signum naturale: ergo nullum datur signum, quod non sit ad placitum aut naturale, & consequenter prædicta diuisio erit adæquata.

Dices: signum ex consuetudine, qualis est canis adueniens respectu aduentus sui Domini, non est signum, aut ex placito, aut naturaliter: ergo datur aliquod signum non comprehensum in prædicta diuisione. Minor quoad primam partem probatur, quia non est facta vlla institutio ea de re, vt certum est: & etiam quoad secundam partem; quia canis non habet vllam naturalem connexionem cum aduentu Domini, & aduentus eius posset nunquam habere vllam concomitantiam cum illo: ergo non est signum naturale eius.

Respondeo negando minorem pro secunda parte: ad cuius probationem dico, hinc intelligi per signum naturale illud quod significat independentè ab instituto, siue ex natura sua intrinseca, siue ex aliquo alio accidente id ipsi competat. Hoc autem sine dubio competit aduentui canis: nam ex eo quod sæpe videbatur aduenire cum domino, proposito aduentu ipsius, excitatur species aduentus domini, aut alterius, cum quo videbatur frequenter aduenire. Quod si etiam casu aliquo quis appenderet hæderam ad suam domum, quoties haberet vinum venale, quamuis non intenderet aut ipse, aut alius significare vinum esse venale per hoc, hædera esset signum naturale vini & non ex placito.

CONCLUSIO III.

11. Signum naturale constituitur in esse signi realiter per connexionem, quam habet independentè ab instituto cum re, quam significat, & formaliter constituitur in esse signi per aptitudinem, quam habet ad deducendum potentiam in cognitionem illius rei. Signum vero ad placitum constituitur in esse signi realiter per institutionem, qua instituitur ad significandam rem, & formaliter per aptitudinem, quam habet supposita institutione ad deducendum potentiam in cognitionem ipsius rei. Hæc in re videtur negari non posse, & patet, quia à nulla alia ratione possunt constitui in esse signi realiter aut formaliter potius, quam ab his rationibus: ergo ab his sic constituntur.

Per quid constituitur signum naturale in esse talis, & signum ad placitum.

Confirmatur, quia non constituitur in esse signi per actuale significationem, quia hædera est signum vini, etiam quando nemo respicit illam, & Sacramenta sunt signa gratiæ, etiam cum nihil causant, & etiam si nemo aduerteret, quod essent causatiua aut causarent: ergo debent constitui per aptitudinalem significationem.

12. Obiicitur contra vltimam partem: potest quis cognoscere aliquid esse signum, quamuis non cognoscat illam institutionem: ergo non constituitur in esse signi per illam institutionem. Probat antecessariè, quia non aduertimus ad institutionem vocum, quoties cognoscimus illa esse signa; id quod longe magis patet ad sensum in simplicioribus, qui non sciunt vnde habeant voces esse signa, & tamen sciunt ea esse signa.

Respondeo, hanc difficultatem esse communem in quacumque sententia, vt bene aduertit Hurradus, quia non aduertimus etiam ad quodcumque aliud, quod diceretur esse ratio constitutiua signi, & præsertim id verum est de simplicioribus.

Respondeo secundo distinguendo antecessariè; à posteriori, quatenus videmus quod deducatur in cognitionem alterius, concedo: à priori aut directe, nego antecessariè & consequentiam, quia potest res aliqua cognosci habere aliquam rationem, vnde comperat ipsi aliquis effectus, licet non cognoscat, quænam illa ratio sit, vt patet mille exemplis.

Dices: Institutio præterita iam non est: ergo non potest esse ratio realis, cur signum possit deducere iam in cognitionem.

Confirmatur, quia iam signum habet aliquid, ratione cuius

Z z

cuius possit iam significare: alias iam non significaret: sed non habet iam institutionem præteritam, quæ ante tot annos defuit: ergo habet aliquid aliud, & consequenter ab illa institutione præterita non habet iam significare.

Respondeo negando consequentiam, quia quamvis iam non sit, si non fuisset præterita, vox iam non significaret, sicut, si Rex non fuisset olim à Republica institutus, non esset iam Rex, & consequenter ab illa institutione debet dici esse constitutus.

Ad confirmationem Respondeo distinguendo minorem non habet illam sufficienter ad hoc ut denominetur instituta, nego minorem: non habet illam ita, ut ipsa iam physice existat, concedo minorem, & nego primam consequentiam, quia sufficit quod habeat denominationem ab illa.

CONCLUSIO IV.

Non prius respicit signum rem significatam quam potentiam cui significatur, nec dicitur duo respectus.

13. *Signum nullum siue naturale, siue ad placitum, ut tale, prius respicit rem significatam, quam potentiam, cui significatur, nec è contra: nec consequenter dicitur duo respectus, quorum unus sit prior altero, sed eodem indivisibiliter respectu aptitudinali respicit utrumque.* Hæc contra aliquos, qui existimant quod prius respiciat rem, quam potentiam, & quod respectus, quem dicit ad obiectum, sit essentialis illi, respectus vero ad potentiam proprietas ad illam priorem sequens.

*Probat*ur autem, quia non sunt multiplicanda entia aut formalitates sine necessitate: sed non est necessitas vlla multiplicandi huiusmodi respectus, quandoquidem vnicui respectu possit quis tendere in plura, quando non potest tendere in vnum ex illis, quin necessario tendat in alterum, nec potest intelligi ut tendens in vnum, quin intelligatur ut tendens in alterum: sed signum non potest nec respicere, nec intelligi respicere rem significatam per modum signi, quin respiciat & intelligatur respicere potentiam, cui significatur, nec è contra: ergo vno respectu debet dici utrumque respicere. *Rursus* nulla est ratio, ob quam dicatur potius respicere rem significatam prius quam potentiam aut è contra: ergo utrumque æque primo debet dici respicere.

Dicitur in explicatione ipsius, quando dicitur, quod sit illud, quod repræsentat aliud potentia, res significata ponitur magis directe quam potentia: ergo signum est, quod prius respiciat rem.

Contra, quia etiam in alia explicatione æque bona ponitur potentia magis directe quam res, ut cum dicitur quod sit illud, quo potentia deducitur in cognitionem alterius: ergo si valeret consequentia replicari, deberet dici respicere primo potentiam, vnde cum hoc non sequatur secundum aduersarios, nec illud etiam sequitur. Quare in forma nego consequentiam, & nego quod illud, quod ponitur semper magis directe in explicatione rei, sit magis essentialis ipsi.

Quæres, an signum ex instituto constitutur formaliter per ens rationis.

Respondeo ex dictis in disputatione de ente rationis, negative, quia est eadem ratio de signo, quantum ad hoc, ac de cæteris, quæ denominantur extrinsece; bene tamen potest intellectus fingere in huiusmodi signis aliquid intrinsecum, per quod haberent esse signum formaliter, & hoc modo considerata signa constituntur per ens rationis: & hoc tantum est, quod vult *Doctor*, quando videtur dicere, quod signa ex placito dicant formaliter ens rationis: quod totum patet ex dictis in illa disputatione, nec ad logicum institutum est necesse plura de signis contexere.

ADDITIO.

Mastrius in suis summulis seorsim impressis & auctis c. 4. ait me in hac questione nimis audacter inficiari doctrinam D. August. qua describit signum, quam doctrinam inquit omnes venerantur ut communis Magistri, vnde mirum esse non debet, quod hic Author minimo rubore suffusus doctrinam Scoti Præceptoris audeat impugnare. Verum an ego impugnauerim doctrinam

Scoti, aliter, quæ ipsi Scoto honorificè esset & vtile & mihi nullius ruboris causa, ex mea appendice Apologetica & additionibus huius editionis satis apparet. Sed quod ad præsens attinet, ego contra descriptionem Augustini nihil dico, nisi quod non sit adæquata, quia non complectitur omne signum, nec volui, aut cogitavi quod non esset bona & adæquata signi sensibilis descriptio, quod omnes cum ipso Mastrio agnoscerent descriptum fuisse ab Augustino, non signum ut sic: quomodo ergo potest dici quod ego inficiari doctrinam S. Augustini, aut nimis audacter, aut vilo modo? Certe si eam inficior quia assero non esse adæquatam seu comprehendentem omne signum, ipse Mastrius non erit ab audacia celsura immunis. nã in hoc ipso capite proponit aliqua, ex quibus necessario sequitur quod non sit adæquata: nam imprimis dicit signum diuidi in formale & est illud quod absque sui præuia cognitione aliud nobis repræsentat; quales sunt species impressæ & expressæ respectu proprii obiecti; & in instrumentale, quod præsupposita sui cognitione facit nos in cognitionem alterius venire: sed manifestum est quod descriptio Augustini non conueniat signo formali: ergo secundum ipsum Mastrium descriptio Augustini non est adæquata signi ut sic, nec comprehendit omne signum. Deinde asserit descriptionem Augustini conuenire signo formali, si dematur prima pars: ergo non conuenit ipsi si non dematur illa pars, & consequenter absolute ut iacet, non est adæquata. Vnde sane Mastrius non mediocri rubore suffundi deberet, quod mihi vitio vertat illud, quod ab ipsomet satis expresse eodem loco docetur.

Sed nec sufficienter Mastrius descripsit signum formale esse quod repræsentat seu facit aliud in cognitionem venire: nam ut dixi contra Hurtadum causa proponens rem facit rem illam in cognitionem venire, nec tamen est signum, & Deus etiam facit nos in multarum rerum cognitionem venire; neque sufficit dicere quod nō faciat in cognitionem venire tanquam obiectum cognitum; quia neque signum formale sic debet facere venire in cognitionem alterius. Vterius Mastrius eodē loco ait me redarguere alteram illius Augustinianæ descriptionis partem, tanquam ab Arriaga traditam, quia obiectum facit nos in cognitionem sui venire, & Deus facit nos in cognitionem multarum rerum venire.

Contra quam meam impugnationem opponit, quod obiectum non faciat nos in cognitionem alterius venire, sed sui; & quod nec obiectum faciat nos in cognitionem sui venire, quatenus cognitum, ut facit signum; nec Deus ut cognitus faciat nos venire in cognitionem aliarum rerum.

Sed certe si Mastrius rubore suffundi timeret, deberet cautius legere Authores quos impugnat, & eos intelligere antequam impugnaret. Imprimis nō redargui alteram illius descriptionis partem, tanquam ab Arriaga traditam, sed impugnavi ipsam Arriagæ descriptionem, quæ nō coincidit cum altera illa definitionis parte: nã definitio Arriagæ est quod signum sit quod facit nos in alicuius rei cognitionem venire, pars autem illa descriptionis dicit quod signum facit aliud in cognitionem venire, seu quod facit nos in cognitionem alterius venire. Hæc vero sunt tã diuersa quam diuersam habet significationem aliud & aliquid: alicuius & alterius. Et mea prima impugnatio Arriagæ de obiecto faciente nos in cognitionem sui venire, optime habuit locum contra ipsum, quia dum facit venire in cognitionem sui, facit sine dubio venire in cognitionem alicuius; non habet vero locum contra secundam partem descriptionis Augustini, quia quamvis obiectum faciat in cognitionem sui & consequenter alicuius venire; non tamen eo ipso facit venire in cognitionem alterius. Ex quo patet, neque me impugnasse secundam partem descriptionis Augustini; neque Mastrium me intellexisse; neque valere contra me quod opponit, obiectum non facere venire in cognitionem alterius, sed sui.

Sed neque secunda responsio ipsius, qua dicit obiectum & Deum non ducere in cognitionem alterius tanquam quid cognitum, ut facit signum: nam si non sufficiat ad signum quod faciat venire in cognitionem alterius quomodo documque, ut fateretur hic Mastrius, sed requiratur quod tanquam

Non constituitur signum ex instituto per rationem rationis.

tanquam cognitum faciat venire in alterius cognitionem ergo non sufficiat describeretur signum esse quod faceret venire in cognitionem alterius, sed deberet specificari modus particularis quo signum facit in cognitionem alterius venire, ob quem modum habet rationem signi, ut hoc distinguitur ab omni eo quod facit in cognitionem alterius venire, & non est signum: quare cum ille modus non sit specificatus in definitione Arriagæ neque etiam in secunda parte definitionis Augustini, si tollatur pars, merito ego impugnavi descriptionem Arriagæ, & poteram impugnare secundam illam partem Augustinianæ descriptionis. Et sane si vlla ex illis esset bona, quamvis quoad verba expressa posset convenire alicui, quod non esset signum, quia posset addi explicatio illa Mastrij: nempe quod signum, quatenus cognitum, faceret in cognitionem alterius venire; posset dici, quod hæc esset bona descriptio hominis, homo est animal; nam quamvis competat Bruto esse animal & propterea diceretur non esse bona descriptio hominis; tamen ad hoc responderi posset, quod animal quod dicitur de homine, esset animal rationale, quale nequit dici de Bruto.

Addi posset, quod Deus, etiam ut cognitus visione beatifica, faciat in cognitionem creaturarum venire, & tamen non sit signum, ergo videri posset non sufficere ad signum, quod, etiam ut cognitum, faciat venire in cognitionem alterius. Vnde patet ex omni capite deficere discursum Mastrij.

Hæc scripsi occasione illarum summarum, quas obiter tantum vidi apud quendam Patrem, qui statim à me discedere debebat, nec voluit illas mihi relinquere, in quibus fortassis plura alia contra me addita sunt, quibus ceteris satisfacere conarer, si summa illæ hic, vel Lugduni ubi hæc scripsi reperirentur.

QVÆSTIO II.

Utrum voces significant immediate conceptus an vero res

15. **O** Varietur in præsentia, utrum voces, quas ex dictis quæstione præcedenti suppono esse signa ad placitum, significant rem, quam concipit proferens vocem, an conceptum formalem, seu cognitionem, quam habet de illa re, an vero utrumque simul. Intelligitur autem hic per rem omne illud, quod est obiectum cognitionis, siue sit reale quid, siue rationis, siue positivum, siue negativum; siue etiam sit conceptus formalis, seu cognitio; siue non. Per conceptum vero formalem intelligimus cognitionem, quam habet quis de aliquo obiecto secundum se, non quatenus est obiectum alterius cognitionis, seu quatenus cognoscitur per aliam cognitionem: exempli gratia dum aliquis proferit hanc vocem *homo*, si eam significanter proferat, non est dubium, quin intelligat illud, quod dicitur homo, & illud dicitur esse res; cognitio vero seu intellectio dicitur esse conceptus, & non res. Similiter quando proferit hanc vocem *intellectio*, concipit illam rem quæ dicitur intellectio, per aliam intellectionem, & prior intellectio dicitur esse res; secunda vero non dicitur esse res, sed tantum conceptus.

CONCLUSIO.

Voces per se primo significant immediate res, non vero conceptus.

16. *Voces per se primo immediate significant res, & non conceptus rerum.* Est Doctoris 1. dist. 27. quæst. 3. & quæst. 1. huius libri quem præter suos sequuntur Gabriel in 2. & st. 22. Arriagæ disp. 13. quæst. 2. & quidam recentiores contra Combricensis cap. 1. huius libri quæst. 3. art. 1. & alios.

Probaturs primo, quia si voces immediate significant conceptus, hæc propositio esset falsa; homo est animal: sed hoc est absurdum: ergo. Probaturs sequela; tunc propositio affirmativa vocalis est falsa, quando illud, quod significatur per predicatum, non continetur isti, quod significatur per subiectum: sed si homo significat conceptum formalem hominis, & animal conceptum formalem animalis, quod significatur per predicatum huius propositionis non continetur illi, quod est significatum subiecti, neque

enim conceptus formalis hominis est conceptus formalis animalis, aut è contra, ut patet: ergo.

17. *Probaturs secundo*, quia voces per se primo sunt impositæ ad significandas res: ergo eas per se primo immediate significant. Probaturs antecedens, quia homines, intelligentes voces, per se primo deveniunt in cognitionem rerum, & non conceptuum: ergo per se primo sunt impositæ ad significandas res & non conceptus.

Confirmatur, quia aliàs Græcus audiens propositionem Græcam prolatam ab ignorante linguam Græcam non intelligeret propositionem illam, quod videtur absurdum. Probaturs sequela, quia non intelligeret conceptum formalem, quem proferens habet.

Dices ex his haberi quod res etiam immediate significantur per voces, sed non haberi, quin etiam conceptus immediate per ipsas significantur.

Contra, quia si utrumque simul æque primo significant, omnis vox esset æquivoca, quia æque primo significaret plures res, & non secundum eandem rationem: ergo non significant utrumque simul, & consequenter, si significant res per se primo immediate, non significant conceptus immediate.

18. *Contra secundo*: quoties aliqua vox significat duo sic se habentia, ut vnum ex illis possit intelligi per vocem, non intellecto altero, non vero è contra; illud, quod potest intelligi sine altero, immediatius significatur per vocem, ut patet: sed conceptus non potest intelligi per vocem, nisi intelligatur res cuius est conceptus, res vero per illam vocem potest optime intelligi, non intellecto conceptu: ergo immediatius & primarius significantur res per voces, quam conceptus.

Intuli autem semper, quod voces primario & immediate significant res, & non conceptus, quia non dubito quin secundario & mediate significant etiam conceptus, præsertim quoties proferuntur ab aliquo significanter: nam quia non potest quis sic eas proferre quin intelligat res, quoties audit quis aliquem proferentem voces significanter, primo quidem devenit in cognitionem rei significantæ, & postea potest, si vult, cognoscere, quod proferens habuit etiam conceptum istarum rerum. Et per hoc solvantur omnes authoritates, quæ contra nostram conclusionem adduci solent, nihil enim aliud concludunt quam voces secundario significant conceptus.

19. *Obiicies primo*: Voces sunt institutæ principaliter ad significandos conceptus: ergo. Probaturs antecedens, quia ideo instituerunt homines voces, ut declararent median- tibus iis suos conceptus.

Confirmatur, quia Angeli qui possunt declarare suos conceptus sine vocibus, non instituerunt voces: ergo ideo homines instituerunt voces, quia non poterant instar Angelorum declarare suos conceptus sine vocibus.

Respondeo distinguendo antecedens: ut per voces immediate significant, nego, ut mediate, concedo antecedens & nego consequentiam. Similiter distinguo probationem antecedentis: ut declararent per eas immediate, nego; mediate, concedo. Distinguo etiam consequens confirmationis, ut mediate declararent concedo, ut immediate, nego consequentiam.

Et si queratur, quandoquidem per voces voluerint declarare suos conceptus, quare non voluerint immediate illos significare? Respondeo, quia non poterant; quandoquidem, ut supra dixi, non possunt declarare suum conceptum, nisi ostendendo obiectum eius, & non poterant ostendere obiectum eius per vocem, nisi instituendo ipsam ad significandum immediate istud obiectum.

20. *Obiicies secundo*. Tum homines mentiuntur, quando proferunt verba non significantia suum conceptum formalem: ergo quando non mentiuntur, verba quæ proferunt, significant suum conceptum formalem.

Respondeo, quidquid sit de antecedenti distinguendo consequens, primario & immediate, nego, secundario & mediate, concedo consequentiam.

Obiicies tertio. Hæc voces, *intellectio, cognitio, conceptus formalis* significant immediate ipsum conceptum formalem: ergo saltem aliquæ voces significant immediate conceptus formales.

Voces significant etiam conceptus.

Respondeo distinguendo consequens: ut conceptus, nego; ut sunt res, concedo: cuius distinctionis ratio & sensus patet ex dictis num. 15.

QVÆSTIO III.

Utrum esse verum aut esse falsum sit de essentia propositionis, & utrum una propositio possit de vera fieri falsa.

Suppono ex summulis Propositionem, seu Enunciationem esse orationem, in qua aliquid de alio vel affirmatur, vel negatur; ut homo est animal, homo non est animal.

CONCLUSIO I.

Eadem numero oratio de vera nequit esse falsa nec e contra.

21. Probabilius videtur eandem numero orationem non posse de vera fieri falsam, aut e contra. Hæc est Smising. tr. 3. de Deo vno disp. 1. num. 33. Canelli disp. 3. de anima sect. 8. Auerse quest. 24. Log. sect. 7. Arriaga disp. 14. sect. 2. contra Suarezem disp. 8. Met. sect. 2. Ruinius hic qu. 5. Amicum tract. 21. disp. 4. qu. 1. Mastrium disp. 10. qu. 2.

*Probat*ur (loquendo de propositione mentali de præfenti, verbi gratia Petrus sedet, de qua est controuersia) quia quando aliquis affirmat, quod Petrus sedet, vel intelligit quod sedeat pro toto aliquo determinato tempore; vel intelligit, quod sedeat pro aliqua parte determinati temporis indeterminate; neque enim qui dicit de præfenti, quod Petrus sedet, videtur posse abstrahere, quin aliquo ex his modis intelligat Petrum sedere: sed quouis modo ex illis illud dixerit, propositio si sit semel vera, non potest vnquam esse falsa, quantumvis continuaretur in æternum: ergo. Probat^{ur} minor, quia si velit dicere, quod sedeat primo modo, hoc est pro toto aliquo determinato tempore, si Petrus sedeat pro toto illo tempore, propositio non potest non esse vera, si vero non sedeat pro toto illo tempore, quamvis sederet pro parte ipsius, propositio non potest esse vera. Quod si velit dicere, quod sedeat secundo modo, si pro aliqua parte istius temporis sedeat, propositio erit vera, siue pro aliis partibus sedeat, siue nō; si autē pro nulla parte sedeat, propositio erit falsa necessariō.

22. Et si dicas ipsum non velle quod sedeat pro tempore aliquo: Tum propositio non erit de præfenti, & consequenter tollitur hypothesis controuersæ.

Confirmatur, quia actus, qui determinat intellectum ad cognoscendum, quod Petrus sedeat in loco A, non potest determinare ipsum ad cognoscendum, quod sedeat in aliquo alio loco: ergo actus, qui determinatur ad cognoscendum, quod aliquis scribat in vno tempore; non potest determinare ipsum ad cognoscendum, quod scribat in alio tempore: sed hoc esset falsum in sententia opposita, ut examinator patet.

23. *Obiicitur* primo: si aliquis iudicaret Petrum sedere, & conseruaret illud iudicium pro vna hora, casu quo pro media hora Petrus sederet, propositio esset vera, & casu quo pro altera media hora non sederet Petrus, propositio eadem esset falsa: ergo.

Confirmatur hoc auctoritate Philosophi, quia cap. de substantia expresse videtur asserere veritatem & falsitatem esse accidentia propositioni, in quo etiam cum eo consentit Scotus 4. dist. 8. qu. 2. ergo.

Respondeo non posse aliquem habere tale iudicium de Petro de præfenti, nisi pro aliquo tempore modo supra explicato, & sic quantumvis continueretur, vel erit semper vera, vel erit semper falsa.

Dices: Iudicium tale pro primo instanti erit iudicium, quod pro illo instanti determinate sedet, & si conseruetur pro alio instanti, erit iudicium, quod pro alio isto instanti sedet.

Respondeo, iudicium quo iudicatur rem pro primo instanti sedere, nunquam posse esse iudicium, quo iudicatur, quod pro vilo alio instanti sedet, & sic falsum supponitur in replica.

Ad confirmationem Respondeo, negando consequentiam, cuius ratio patebit ex dicendis. Posset etiam dici,

quod Philosophus dubitariue tantum proposuerit antecedens, & eodem modo explicari potest Scotus ipsum secutus.

24. *Obiicitur* secundo ex Mastrio: quando intellectus iudicaret ex motu aliquo probabili Petrum currere, non determinando tempus aliquod determinatum, & perfectuaret in illo iudicio per horam, si Petrus non curreret in vltima parte horæ, propositio illa esset conformis obiecto, & non esset conformis; non esset conformis obiecto, quia si diceretur: Petrus currit per horam, quandoquidem ex hypothesi non curreret pro tota hora, propositio esset falsa pro vltima parte horæ, & consequenter pro prima, si non potest mutari de vera in falsam: sed non esset falsa pro prima parte, quia cursus competere Petros pro illa prima parte.

Respondeo negando sequelam: illud enim iudicium esset absolute falsum, quia licet iudicaret vere cursum inesse Petro pro prima parte: at non iudicat solum hoc, sed cursum inesse illi etiam pro vltima; unde sicut qui diceret, homo est animal & brutum, dicit falsum simpliciter, quia licet diceret animal competere homini, quod est verum, quia tamen dicit ipsum esse brutum, quod non est verum, propterea absolute propositio illa non est vera.

25. *Obiicitur* tertio: Propositio de præfenti non significat aliud instans, nisi illud quod est, quando propositio est; ergo si quis continuaret propositionem qua diceret, in hoc instanti Petrus sedet, pro alio instanti significaret per eandem propositionem Petrum sedere pro alio instanti, & consequenter si Petrus sederet pro primo instanti, & non sederet pro secundo, sequeretur quod eadem propositio, quæ pro primo instanti erat vera, pro secundo sit falsa.

Confirmatur hoc, quia idem actus, quo quis vult efficaciter facere omnia, quæ sunt necessaria ad salutem, potest absque mutatione vlla sui determinare hominem ad confitendum, si confessio esset necessaria, & ad non confitendum, si confessio esset inutilis: ergo idem actus potest determinare ad affirmandum pro hoc instanti si hoc instans sit, & pro alio instanti, si hoc instans non sit, sed aliud absque vlla variatione.

Respondeo distinguendo antecedens: si determinat ex ratione sua illud instans, concedo; si non, nego antecedens, & consequentiam. Itaque non debet propositio de præfenti dicere suum obiectum esse pro omni tempore, cui potest esse præfens propositio, sed pro illo tempore, cui est præfens, & pro quo dicit subiectum esse.

Ad confirmationem Respondeo negando consequentiam: & ratio disparitatis est, quod actus ille contritionis determinat solum ad faciendam, quæ sunt necessaria ad salutem, quatenus sunt necessaria, non determinando aliquid in particulari secundum rationem aliquam particularem, nisi rationem conducentem ad salutem, & propterea debet posse determinare ad quodcumque, in quo est talis ratio, & non debet determinare ad aliquid, in quo non repetitur talis ratio. Iudicium verò respicit tempus aliquod sub aliqua ratione ex rationibus supra expressis in probatione conclusionis: & quia non respicit illud tempus secundum illam rationem in alio tempore, non potest respicere aliud tempus nec aliquid consequenter asserere pro alio tempore.

26. *Obiicitur* vltimo: si quis diceret, homines qui sunt in foro currunt, & quæ significaret Petrum currere, si fuisset in foro, ac Paulum si fuisset in foro: ergo eadem propositio est indifferens ad significandum hoc & illud obiectum, & consequenter potest esse indifferens ad significandum hoc vel illud tempus, neque enim magis dependet propositio à tempore quam ab obiecto, nec minus essentialiter hoc respicit quam illud.

Respondeo breuiter distinguendo consequens: quando propositio non respicit aliquod tempus determinatè, sed indeterminatè hoc vel illud, concedo consequentiam: quando respicit determinatè aliquod tempus, nego consequentiam. Sicut enim si diceret, Paulus qui est in foro currit, non posset eadem propositione dicere, Petrus qui est in foro currit, quia illa propositio respicit determinatè Paulum;

Paulum; ita quando dicit, Petrus nunc currit, determinando illud instans, pro quo profertur propositio, non potest illa propositio dicere, quod currat pro alio instanti; nec in hoc est vlla difficultas, quidquid dicat *Arriaga*, qui rem claram superflua subtilitate confundit.

CONCLUSIO II.

Propositio 27. *Eadem propositio, qua modo est vera, posset esse falsa in hoc ipso instanti, in quo est vera, atque adeo veritas & falsitas sunt accidentia propositioni, non vero essentialia ipsi, aut proprietates eius.* Hæc est sine dubio Philosophi & *Scoti* supra, omniumque authorum, qui tenent oppositum conclusionis præcedentis, ac etiam *Auerstæ*, & *Arriagæ* contra *Hurtadum*, & *Smising*, supra.

*Probat*ur prima pars manifeste, quia pro illo instanti, pro quo quis propter autoritatem alicuius hominis fide digni crederet Petrum sedere, posset Petrus sedere, & sic propositio esset vera, & posset etiam non sedere, & tunc eadem propositio esset falsa; ergo eadem ipsa propositio, quæ est vera, posset non esse vera.

Dices non esse eandem, sed diuerfam propositionem. *Contra*, quia habet eadem omnino motiua & idem obiectum, nec est aliquid prorsus, ob quod non esset eadem: ergo gratis diceretur non esse eandem.

Dices non esse idem obiectum, quia Petrus sedens est obiectum illius, quæ est vera, non est autem Petrus sedens, quando propositio esset falsa. *Contra*, quia obiectum istius non est Petrus sedens à parte rei, ita ut deprehendat essentialiter illa propositio ab ipsius reali sessione, sed Petrus propositus sufficienter, ut sedens sic, ut intellectus possit affirmare, quod sedeat: sed hoc obiectum posset mutare, quamuis Petrus à parte rei non sedeat: ergo in casu nostro esset idem obiectum sufficienter ad identitatem propositionis.

Confirmatur hoc efficaciter, quia si propositio haberet pro obiecto obiectum, prout est à parte rei, nunquam posset dari vlla propositio falsa, quia si semper deberet habere pro obiecto obiectum, prout est à parte rei, semper esset conformis obiecto, & consequenter semper esset vera.

Veritas & falsitas sunt accidentia propositionis.

28. *Hinc patet secunda pars conclusionis*, quia si eadem propositio potest esse vera & falsa, sequitur veritatem & falsitatem esse accidentia ipsi, atque adeo neutram ex illis esse aut prædicatum essentialia, aut proprietatem eius, quod omnes concedent, qui admittent primam partem. Et per hoc patet, ad primam partem quæ sit negatiue esse respondendum.

Quamuis veritas & falsitas essent inseparabilia à propositione, ne non esset ipsi essentialia.

Quod etiam confirmatur ulterius, quia quamuis veritas esset inseparabilis à propositione vera, & falsitas à falsa, tamen adhuc non essent de essentia earum, nam prius competit propositioni cuiumque affirmare, vel negare aliquid de alio, quam esse veram vel falsam, & ideo est vera vel falsa, quia affirmat vel negat, quod conuenit aut non conuenit ipsi; sed quod præsupponit aliquid in alio, non est de essentia ipsius: ergo veritas & falsitas non sunt de essentia propositionis.

Obicitur illud est de essentia alicuius vel proprietates eius, sine quo nequit esse de potentia absoluta: sed propositio, qua dicitur animam esse rationale, non potest esse de potentia absoluta absque veritate, quia non potest obiectum esse aliter, quam dicitur esse per illam: ergo.

Respondetur, distinguendo consequens: ex ratione propositionis, ut sic, quæ in illa propositione includitur, nego; ex ratione particulari sua, transeat consequentia. Nec est contra conclusionem, quia loquimur de propositione ut sic, non vero de quacunque propositione in particulari secundum rationem particularem suam; & sicut non bene inferitur rationalitas est de essentia alicuius animalis: ergo est de essentia animalis ut sic: ita non sequitur: veritas est inseparabilis ab aliqua propositione particulari: ergo est inseparabilis à propositione ut sic.

In quoniam consistat veritas aut falsitas propositionis.

29. *Quæritur* in quoniam consistat veritas & falsitas propositionis formaliter loquendo, an scilicet in relatione aliqua actuali superaddita, aut rationis, ut tenet *Vasquez*;

aut reali, ut *Tartaretus*, *Meuriss*, & alij; an vero in ipsa entitate actus, ac connotatione obiecti, ut asserit *Suarez*, vel in determinatione desumpta partim ab actu, & partim ab obiecto, ut putat *Arriaga*; vel denique in relatione aptitudinali transcendentali conformitatis, aut difformitatis, ut existimant *Cauellus* & *Smising*.

Respondetur breuiter, in hac re discurrendum conformiter ad sententiam, quam quis tenere voluerit de similitudine, aut dissimilitudine, nimirum, vel quod sit respectus distinctus ab extremis, vel quod sit denominatio desumpta ab utroque, vel ab vno extremo, supposita coexistentia alterius: videtur enim esse eadem ratio. Et sane quemadmodum propositio vera potest aliquando habere pro obiecto ens rationis, ut cum dicitur, ens rationis est, cui non potest competere realis existentia, aliquando negationem, ut cum dicitur, negatio distinguitur à priuatione; aliquando aliquid posituum actu existens, ut cum dicitur de Petro actu sedente, quod sedeat; aliquando aliquid actu non existens, ut Petrus est possibilis; aliquando aliquid, quod necesse est ita se habere, ut propositio asserit, ut cum dicitur, homo est animal; aliquando denique aliquid, quod aliter se habere potest: ita etiam aliquid potest esse simile alicui, cui non potest non esse simile, ut creaturæ omnes sunt similes Deo secundum aliquam rationem, & dissimiles secundum alias; & potest esse dissimile alicui negatiue, & alicui enti rationis, ut homo est dissimilis negationi cuiumque, & chymæ fabricatæ ab intellectu; potest etiam esse simile alicui, cui potest non esse simile, ut Petrus est similis Paulo, cui tamen potest non esse similis, eo scilicet non existente. Vnde videtur seruata proportionem eodem modo esse discurrendum, ut dixi de conformitate propositionis ad obiectum, ac de similitudine, & de difformitate, ac de dissimilitudine.

Videtur eodem modo loquendum de veritate ac falsitate propositionis & de similitudine ac dissimilitudine.

30. *Patendum* tamen est esse aliquam differentiam, quia supponitur, quod aliquis non dicatur actu similis nisi rei actu existenti, siue res sit positiua, siue negatiua, siue realis, siue rationis. At omnino propositio dicitur actu vera & conformis obiecto, quando obiectum actu non existit, cui non diceretur conformis, si actu existeret; hæc enim propositio est vera actu, & conformis obiecto: Petrus non existit, supposito, quod non existat, & nõ esset vera, si Petrus existeret. Et ne dicatur obiectum huius propositionis esse negationem existentie Petri, quæ negatio existit, dum propositio est vera, adduco aliud exemplum: Petrus sedet, quæ propositio est actu falsa, & difformis obiecto, Petro non sedente, & tamen tum non existit Petrus sedens, imo si existeret, propositio non esset falsa. Et hæc alia propositio est semper vera: homo est animal, siue existat à parte rei homo, siue non existat; unde non videtur requiri ad resultantiam relationis conformitatis existentia actualis termini, quemadmodum supponitur requiri ad resultantiam relationis similitudinis ac dissimilitudinis.

Deinde est etiam alia differentia, quod propositio posset esse vera & falsa sine vlla alia prorsus occasione præter existentiam & non existentiam obiecti: nam hæc propositio: Petrus sedet, est vera, si Petrus sedeat; & est falsa, si Petrus non sedeat: sed idem subiectum non potest esse simile & dissimile ab existentia & non existentia termini; album enim licet sit simile alteri albo si existat, non tamen est dissimile illi, si non existat, licet tum non sit ipsi simile.

Et sane fortassis hæc duæ differentie sufficere possunt, ut quamuis dissimilitudo ac similitudo sint relationes emanantes ad positionem realem fundamenti ac termini; conformitas tamen ac difformitas non sint tales relationes, sed vel denominationes extrinsecæ: provenientes ab eo, quod obiectum se habeat vel non habeat eo modo, quo propositio affirmat vel negat; vel denominationes intrinsecæ: provenientes ex ipsamet natura propositionum. supposito tamen, tanquam conditione sine qua non, quod obiectum ita se habeat vel non habeat. De quo tamen nihil determinare volo.

Verum enunciatio sit una simplex qualitas.

Sensus difficultatis.

31. **N**on est dubium quin prius apprehendamus extrema, quorum vnum prædicamus de altero, quam feramus iudicium de vnione ipsorum: siue apprehendamus ipsa per plures apprehensiones, vt magis communiter solemus facere, siue per vnicam, qua apprehenderemus illa per modum vnius, quod probabilißimum est posse fieri, siue fiat ordinarie, siue non fiat. Sed controuersia est, vtrum quando dicimus in mente: homo est albus, iudicatiue, præter simplices apprehensiones hominis & albedinis vnionisque ipsorum, siue plures sint, siue vna, inueniantur plures alij actus, ex quibus ipsum iudicium formaliter componatur, & integretur, an vero solum requiratur, & sufficiat vnus alius actus, præter istas apprehensiones; si enim requirantur plures actus, tum enunciatio non erit vna simplex qualitas, sed vna qualitas composita; si autem sufficiat vnus, enunciatio erit qualitas simplex.

CONCLUSIO.

Enunciatio est vna simplex qualitas.

Enunciatio est vna simplex qualitas. Est communis. *Probari solet*, quia si requirerentur plures actus, vnus haberet pro obiecto subiectum, alter prædicatum, & alter copulam; sed hoc supposito non posset iudicium facile distinguui à simplici apprehensione composita respiciente eadem obiecta: ergo non debet dici iudicium componi ex pluribus actibus.

Hæc probatio non placet, quia eadem ratione apprehensio vna simplex istorum trium obiectorum non posset distinguui à iudicio: & certe omnino non videtur posse apprehendi vnio, seu identitas prædicati, & subiecti, quin eadem apprehensione apprehendatur subiectum, & prædicatum; & hoc non obstante iudicium, quod fertur de illa vnione seu identitate, est distincta rationis ab apprehensione eiusdem.

32. *Probat ergo melius*, quia sine necessitate multiplicarentur actus, cum vnus sufficeret; nec vllum est iudicium siue rationis, siue experientie, quo colligatur dari in iudicio plures actus: ergo frustra; & sine necessitate multiplicarentur.

Obiicies primo: Vnio subiecti, & prædicati non potest concipi, nisi per modum relationis: ergo non potest intelligi, quin intelligantur extrema: ergo qui iudicat dari talem vnionem inter prædicatum & subiectum, debet habere actum, qui tendat in vnionem, & in extrema: sed vnus actus ad hoc non sufficit: ergo debet habere plures.

Respondeo negando subsumptum, vnus enim actus sufficit ad tendendum in vnionem directe, & primario, & in extrema ipsius indirecte, & secundario, quidquid sit verum sufficeret ad tendendum in omnia illa simul æque primario, & directe.

33. *Obiicies secundo*. Enunciatio vocalis componitur ex variis partibus: ergo & mentalis, quæ correspondet ipsi.

Respondeo negando consequentiam: & certe si obiecto hæc valeret, probaret quod conceptus seu cognitio ipsius subiecti solius esset composita; quia terminus vocalis correspondens ipsi est compositus.

Obiicies tertio: Extrema enunciationis possunt esse opposita, vt in hac enunciatione: homo est lapis, vel homo non est lapis: ergo non potest vnus actus simplex tendere in illa.

Respondeo distinguendo consequens; directe, transeat, indirecte nego. Namque iudicium directe versatur circa vnionem, eam negando, vel affirmando, indirecte verò in extrema.

Obiicies quarto: In hoc distinguitur prima operatio intellectus, quæ est apprehensio, à secunda, quæ est iudicium, quod prima non componatur ex pluribus actibus, secunda vero componatur: ergo.

Respondeo negando antecedens: sed in hoc potius distinguatur, quod prima operatio vt sic, non necessariò præsupponat aliam operationem intellectus, secunda verò ne-

cessariò præsupponat primam, & etiam quod per primam tantum apprehendamus sine indicio, per secundam iudicemus, quod apprehendimus, esse ita, vel non. Hic agi solet de diuisionibus propositionum, sed quod necessarium est diximus in Summulis.

QVÆSTIO V.

Verum ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, altera sit determinate vera, altera falsa.

34. **P**ropositio de futuro contingenti est propositio, qua affirmatur vel negatur aliquid futurum, quod posset esse, vel non esse, vel cuius causa libere ipsum producit, vel non producit, vt *Petrus sedebit cras*, *Petrus non sedebit cras*. Difficultas igitur est, vtrum ex duabus huiusmodi propositionibus contradictoriis, vna aliqua determinata sit vera, ita vt aliquis posset vere dicere: hæc determinata propositio est vera, & altera propositio ipsi opposita contradictoria est falsa.

Ad euitandam autem æquiuocationem, quæ posset hic accidere, *Aduertendum est* aliquid determinate esse futurum, posse multis modis intelligi; *primo* intelligi potest quod sit ita futurum, vt habeat aliquam causam determinatam & necessitatē ad sui productionem ita, vt talis causa non possit oppositum producere pro illo instanti vel tempore, quo dicitur futurum: & sic potest dici, quod calor ab igne est determinate futurus, pro quocumque instanti vel tempore applicabitur sufficienter ad passum aliquod capax caloris. Non agitur autem in præsentī de propositionibus, quæ asserunt aliquid determinate esse futurum in hoc sensu. *Secundo* potest intelligi per aliquid determinate esse futurum, quod ita sit futurum infallibiliter ab aliqua causa, vt non fiet oppositum eius, quamuis causa non sit determinata, aut necessitata ad ipsum ponendum, vel non ponendum: & de propositionibus, quæ asserunt aliquid futurum in hoc sensu agitur in præsentiarum.

CONCLUSIO.

Ex propositionibus de futuro contingenti aliqua est determinate vera, alia falsa. Ita tenet *Doctor* in 1. dist. 3. quæst. 1. *D. Bonanemura* in 1. d. 38. art. 3. q. 1. quos communiter sequuntur omnes fere contra quosdam antiquos & *Fonsecam* lib. 4. *Metaphys.*

Probat, quia aliquid esse determinate futurum, est esse ita absolute, vt possit vere dici de eo absolute & simpliciter, hoc est futurum: sed ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti de alterutra potest dici vere absolute & simpliciter, est futura, verbi gratia ex his duabus: *Petrus est futurus*; *Petrus non est futurus*: potest vere dici absolute, quod Petrus est futurus, aut potest vere dici simpliciter, quod non sit futurus; alias propositiones contradictoriæ essent simul falsæ; si enim neutra ex illis est simpliciter vera, vtrique est simpliciter falsa.

Probat *secundo*, quia de fide est quod Deus cognoscat omne illud, quod futurum est, à quacunque causa futurum est, & quod ipse possit dicere & reuelare hominibus, sicut reuelauit sapissime vt patet ex Scriptura mille locis, quod aliquid determinatum esset futurum à causa libera: ergo, propositio, quæ assereret illud determinatum esse futurum, esset vera, & opposita contradictorie esset falsa. Patet consequentia, quia propositio est vera, quæ est conformis suo obiecto, illa autem propositio esset conformis suo subiecto: ergo esset vera.

Confirmatur, quia de fide est Antichristum esse futurum infallibiliter: ergo propositio asserens Antichristum esse futurum est vera determinate: sed illa est propositio de futuro contingenti: ergo &c.

36. *Obiicies Philosophum*, qui ait propositiones de futuro contingenti, neque esse determinate veras, neque determinate falsas.

Respondeo eū nihil aliud velle, nisi quod neutra ex illis sit determinate vera aut falsa, ita vt determinatio illa proveniat ex eo, quod causa sit determinata ad dandum illis illam veritatem aut falsitatem, sicut contingit in propositionibus futuris non contingentiibus, vel certe quod non sint

Multitudo potest aliquid esse determinate futurum.

Ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti aliqua est determinate vera, alia falsa.

sint determinate veræ vel falsæ quoad nos, quandoquidem non possumus scire, quanam ex illis esset determinate vera vel falsa; ratione enim huius nostræ ignorantie de illis, respectu nostri possunt dici non esse determinate veræ, nec determinate falsæ: quod si aliud intenderit, non est eius authoritati credendum in hac re.

Obiicies secundo: si hæc propositio est determinate vera, Petrus peccabit: ergo Petrus necessario peccabit. *Respondeo* negando consequentiam, quia ut illa propositio sit determinate vera, sufficit quod peccabit, siue necessario peccet siue libere.

Dices, ut illa propositio sit vera determinate, oppositum non potest fieri, & consequenter causa debet esse determinata ad obiectum eius ponendum.

Respondeo distinguendo antecedens: in sensu composito fututionis, concedo antecedens; absolute & simpliciter nego antecedens & consequentiam.

37. Obiicies tertio: si propositio illa sit determinate vera, debet eius obiectum esse determinate futurum: sed hoc est falsum: ergo. Probatur minor primò, quia non potest assignari, à quo haberet esse futurum determinate. Secundo, quia si Deus videret illud obiectum futurum, eius oppositum non posset fieri, aliàs enim scientia Dei posset falli; quandoquidem si oppositum istius fieret, scientia Dei falleretur: ergo si posset fieri, scientia Dei posset falli.

Respondeo negando minorem, ad cuius primam probationem *Respondeo* modo breuiter (nam exacta resolutio pertinet ad Theologiam & ibi tractatur) illud, à quo res habet esse futurum, esse vel causam primam se sola, vel causam primam simul cum causa secunda. Nec refert quod causa secunda non existat actu pro omni tempore, pro quo verum est dicere, quod illud sit futurum, sed sufficit, quod tum existet quando ponetur illa res in esse actualis existentie.

Ad secundam probationem Respondeo distinguendo sequelam antecedentis: eius oppositum non posset fieri simpliciter; nego antecedens: secundum quid & ex hypothese fututionis suæ ac scientiæ Dei de illa fututione, concedo antecedens. Ad probationem antecedentis dico, quod ex eo quod oppositum eius posset fieri simpliciter, nec falleretur, nec posset falli scientia Dei, sed falleretur si oppositum eius fieret; & posset falli, si posset oppositum eius fieri ex suppositione fututionis. Cuius ratio est, quod non possit falli scientia Dei, nisi obiectum aliter sit, aut possit esse quam per scientiam videtur: ita autem obiectum futurum videtur futurum per scientiam Dei, ut videat ipsum posse non esse futurum simpliciter, non vero posse non esse futurum ex hypothese fututionis, unde cum nihil sequatur ex determinata veritate propositionis de futuro contingenti, quam quod obiectum sit ita futurum, ut non possit non esse futurum ex suppositione fututionis, licet absolute possit non esse futurum, sequitur, nihil sequi contra infallibilitatem scientiæ Dei ex doctrina tradita, aut conclusione.

Obiicies quarto: ex suppositione quod Deus videat Petrum sessurum pro instanti A. absurdum esset quod non sederet pro illo instanti: ergo non est possibile ut non sedeat & consequenter tolleretur libertas pro illo instanti. Probatur consequentia prima, quia ex possibili posito in esse, non sequitur aliquid absurdum.

Respondeo negando consequentiam, & distinguo eius probationem: ex possibili posito in esse non sequitur absurdum, absolute & simpliciter, concedo; ex hypothese & secundum quid, nego: hoc est, si non fieret aliqua hypothese alicuius incompatibilis cum possibili posito in esse, ex possibili posito in esse non sequeretur aliquid absurdum, concedo: si fieret aliqua talis hypothese, nego.

Dices: ergo saltem ex hypothese quod deus videat Petrum sessurum pro instanti A. non potest non sedere, quamuis simpliciter.

Respondeo concedendo sequelam, nec hoc est vilo modo inconueniens, ut melius videbitur ex dicendis l. 2. *Physicorum*, & in Theologia.

DISPUTATIO XX,

QVÆ EST VNICA,

IN DVOS LIBROS PRIORVM.

QVATVOR libros composuit Philosophus, in quibus agit de analysi seu resolutione syllogismi ut sic, & demonstrationis in sua principia, ostendendo quænam principia requirantur ad ipsa, nihil enim aliud est resolutio syllogismi in sua principia, quam assignatio seu ostensio principiorum eius.

Primos duos vocavit de *Priori Analyssi* seu resolutione, qui agunt de resolutione syllogismi, ut sic, qui est prior Demonstratione, sicut animal est prius homine. Alios duos vocavit de *Posteriori Analyssi* seu resolutione, qui agunt de resolutione demonstrationis, quæ est posterior natura, quam syllogismus ut sic. Quia vero in summis maximam & præcipuam horum librorum partem explicuimus, hic pauca tractanda restant.

QVÆSTIO I.

Verum eodem actu, quo intellectus assentitur conclusioni, assentiat etiam præmissis.

2. Certum est quem posse assentiri cuilibet ex præmissis seorsim sine eo, quod assentiat conclusioni; sed & certum etiam videtur posse quem assentiri præmissis coordinatis inter se syllogistice, quin assentiat conclusioni, verbi gratia, quando aut non proponeretur expresse ipsa conclusio, aut si proponeretur non constaret de bonitate illationis; unde sequitur non eodem actu semper, quo quis assentitur præmissis, ipsum assentiri conclusioni. Sed quia, quando quis assentitur conclusioni ob præmissas actualiter propositas, dum assentitur conclusioni, assentitur etiam præmissis, difficultas est, an eodem actu quo assentitur conclusioni, assentiat etiam præmissis.

Prima sententia est eodem actu quo assentitur quis conclusioni, cum assentiri etiam præmissis ita, ut iudicet præmissas esse veras eodem actu, quo iudicat conclusionem esse veram. Hæc tribuitur *Occamo quæst. 3. Prologi, Gabrieli quæst. 8 & Durando 2. dist. 3. quæst. 13.*

Secunda sententia negat, eodem actu quem assentiri conclusioni, & præmissis. Ita *Ariminensis quæst. 3. Prol. art. 1. conclusio 2. Aueris quæst. 2. 4. sect. 1. & alij.*

Tertia sententia docet, eodem actu, quo quis assentitur conclusioni, cum assentiri etiam præmissis, sed non eodem tamen modo; nam per illum actum assentitur conclusioni ut quod, præmissis vero ut quo: & in hoc distinguitur hæc sententia à prima sententia, quæ videtur asserere, quod eodem actu quis assentiat & conclusioni ut quod, & præmissis etiam ut quod. Hanc tenet *D. Thomas 1. 2. quæst. 8. art. 3. Vallius hic disp. 2. q. 5. Fonseca 5. Met. 1. quæst. 4. Amicus hic disp. 2. quæst. 5. qui plures alios citat.*

CONCLUSIO

3. Assensu conclusionis non assentimur actu præmissis, nec ut quo, nec ut quod, proprie loquendo. Hæc est secundæ sententiæ contra primam & tertiam.

Probatur primò experientia, quia non aduertimus nos assentiri præmissis per illum ipsum actum conclusionis. *Probatur secundò*, quia dum assentimur conclusioni propter præmissas, habemus alium actum quo assentimur præmissis: ergo non est necessarium ut assentiamur præmissis per assensum conclusionis. *Probatur tertio*, quia non videtur eodem actu posse nos affirmare & negare, opinari probabiliter, & cognoscere certo: sed id deberet fieri, si eodem actu assentiremur conclusioni & præmissis, quia una ex præmissis potest esse affirmatiua, & altera negatiua.

Assensu conclusionis non assentimur præmissis proprie loquendo, nec ut quod, nec ut quo.